Nagyvárad, 1908. XIV. évfolyam 224. szám. Szerda, szeptember 30.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre ... 16 kor.
Negyedévre ... 4 «
Helyben házhoz hordva:
Egész évre ... 20 kor
Negyedévre ... 5 «
Vidékre postán szállítva:
Egész évre ... 24 kor.
Negyedévre ... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nagyvárad, Apácza-utcza 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, szeptember 29.

A pluralitás — igaz világitásban.

(P.) Mióta a választási reform kérdése a küszöb elé került, s magának Andrássy Gyula gróf belügyminiszternek kijelentéseiből nyilvánosságra jutott, hogy a kormány az általános szavazatjog keretébe az ugynevezett pluralitást is beilleszteni szándékozik, azóta — nem is emlitve a demagógok rosszhiszemü agitációját és mondvacsinált háborgását — sok szó esik arról, hogy jogosult-e és szükséges-e nálunk a pluralitás?

Ámbár komolyan meg vagyunk győződve arról, hogy mihelyt a választási reformról szóló törvényjavaslat a maga egészében, indokolásával és adataival együtt a fórumon lesz, s a parlamenti tárgyalások minden irányban tisztázzák a kérdést, a közvélemény minden további kapacitáció nélkül, a legnagyobb megnyugvással a magáévá teszi a belügyminiszter álláspontját; mégis talán nem árt, ha előzetesen is némi világot vetünk a dologra.

Akadémikus szempontból nézve a kérdést, megállapitjuk, hogy a pluralitás lényegében nem más, mint a kultura üdvös és hasznos befolyásának biztositása a tudatlan, éretlen s ennélfogva az államügyek célszerü irányitására képtelen tömeg uralmával szemben; hogy igy a legfőbb államcél: a honpolgárok anyagi és szellemi javainak előmozditása, s a fokozatos fejlődés zavartalansága biztositassék.

Nagyon olcsó dicsőség, de egyszersmind a legnagyobb botorság ezzel szembe állitani az egyenlőség hangzatos elvét. Hiszen az egyenlőségre csakugyan törekednünk kell mindnyájunknak; ámde ne lefelé, a tudatlanságban és kulturátlanságban keressük az egyenlőséget, hanem fölfelé, a szellemi fejlődés irányában. Ne a tömeghez ereszkedjünk le, hanem a tömeget emeljük fel a kultura szinvonalára.

Ezt a tételt már most a szóbanforgó kérdésre alkalmazva, ha azt akarjuk megállapitani, hogy a pluralitás megegyezik-e, vagy ellentétben van-e a demokratikus egyenlőség elvével, akkor azt kell vizsgálnunk, hogy a plurális szavazati jog olyan föltételekhez van-e kötve, amelyeket bárki a maga szorgalmával és munkásságával, vagyis egyéni tulajdonaival, önakaratából biztosan megszerezhet, vagy olyan föltételekhez, amelyeknek megszerzése a tömeg előtt, illetőleg a társadalom egyes tagjai előtt el van zárva?

Nos, az a plurális szavazati jog, a mit Andrássy javaslata tervez, mindenki számára, minden pillanatban nyitva áll; aki azt meg akarja szerezni, bizvást megszerezheti. A kettős szavazat ugyanis nagyon csekély szellemi és anyagi képesitéshez van kötve, ami pedig a hármas szavazatot illeti, az a középosztályra terjed ki, már pedig a középosztály éppen a demokrácia gerincét képezi.

A plurális szavazati jog nincs kötve sem a nagy vagyonhoz sem a születéshez, s igy nem statuál sem plutokratikus, sem arisztokratikus kiváltságokat. Lehet valaki milliomos, vagy lehet báró, gróf, herceg, azért még nem gyakorolhat többes szavazati jogot, ha csak a kellő szellemi kvalifikációval nem bir. Ellenben már az egy segéddel dolgozó iparos vagy az egy cselédet tartó földmives, sőt az öt év óta ugyanazon munkaadónál alkalmazott bármilyen munkás is kettős szavazati jogot élvez.

Tehát tisztán a tudás és a munka képezi a föltételét a nagyobb jognak; a tudás és a munka pedig a legkiválóbb demokratikus tulajdonságok. S ami fő, ennek a két föltételnek a megszerzése mindenkinek szabad akaratától függ. Már pedig az olyan választási törvény, mely mindenki számára nyitva tartja a jogot, tulajdonképpen nem más, mint az álta-

„TISZÁNTÚL" TÁRCZÁJA.

A parfüm.

Irta: **Ifj. Molnár Károly.**

Theobalda nővér a vármegyei közkórházban betegápoló apáca volt. Minden csütörtökön este ugy jött a betegek körül teljesitendő inspekciója, hogy este nyolc órától pénteken reggel négy óráig a kórház harmadik pavillonjában kellett virrasztania. Reggel négykor lefeküdhetett s aludhatott nyolcig.

Mikor egy pénteken reggel nyolc órakor felébredt, ugy találta, hogy nagyon nyughatatlan.

Nem álmodott semmit. A sablonos lelkü, egészséges testü egyének nem álmodnak semmit, de aminek az elmult éjjeli inspekciója alatt tanuja volt, nem birt kimenni a fejéből.

Pedig — én Istenem — hányszor ápolt már éjszakánként láztól gyö örtt beteget! Hányszor fékezte az önkivületben levő nyughatatlanokat! Nagy testü, erős testü, izmos legényeket félkézzel emelgetett az ágyban, vállára birta őket venni, elbirta vinni a harmadik szoba boncasztalára, csak ugy, a vállán. Ily erejü volt Theobalda nővér. Mint egy férfi.

Mindezek dacára mostan olyan volt, mint az irósvaj, mikor szépen reásüt a nap melege.

Pedig mi történt az éjszaka? Egy beteg, nyitott szemü, éjfekete leány mellett volt, aki tifuszban feküdt. Rettenetes láza volt a szegény leánynak, de melyik tifuszos betegnek nincsen rettenetes láza! Igen de ez a leány olyan különös beszédekkel tartotta egész éjjel önmagát meg Theobalda nővért.

Menyasszonynak mondta magát önkivületében. Mindig a vőlegényével bajlódott. Hivta, csalogatta, azután összeveszett és megint megbékült vele. Táncolta a menyasszonytáncot a saját lakodalmán, fogadta a gratulációkat. Néha az ajkát ugy illesztette, mintha csókolna, a vőlegényét csókolgatná. . . .

Aztán eljött a hajnali négy óra, Theobalda nővért felváltotta egy másik betegápoló apáca, ő pedig elment aludni és aludt nyolcig. És mikor felébredt, még mindig ott motoszkált fejében a vőlegényes leány.

Vannak az ember életében órák, amikor nincs rá eset, hogy megszabaduljon egy puszta, semmi gondolattól, ha az egyszer bevette magát a fejébe. Theobalda nővér is felöltözött, elhagyta hófehér gyolcs függönyökkel nyolc részre osztott kis hálószobáját, elment a kápolnába, szépen elmondva reggeli imádságát: de attól a hiuságos gondolattól, attól a semmi, lekötő emléktől nem birt szabadulni.

Üldözte, utána járt, mint az árnyék, majd meg elébe kertelt, mint egy rémes kisértő, elannyira, hogy estére szinte beletáradt elméje abba a lehetetlennek vélt gondolatba, hogy mi is volna, ha ő is menyasszony lenne?

Akármint is tiltakozott jobbik esze, este lefekvés után, mikor szépen eloltották a lámpákat, végiggondolt egy emlékekben gazdag, örömökben szegény élettörténetet, amelynek hősében végtére is magára ismert:

A vőlegényét Bélának hivták, őtet Ilonkának. Nagyon közel állottak az esküvőhöz.

Egyszer a katonazenét hallgatták egy kávéház kertjében. Ilonka, Béla, meg az Ilonka apja, anyja; a két öreg. A szomszéd asztalnál nagy társaság ült. Tisztek és két fiatal asszony, két katonatisztné. Azok is hallgatták a zenét. Egyszer a tisztek asztalához egy uj tiszt érkezik, kit pár nap előtt helyeztek át a városba. Béláék hallgatták beszélgetésüket.

— Óváry főhadnagy vagyok, kezeit csókolom nagyságos asszony! És az uj tiszt mélyen meghajtá magát a hölgyek előtt.

Az egyik fiatal tisztné végignéz a bemutatkozón s arca földerül, mint a ki felismer valakit, mosolyogva szól:

— Maga itt, Óváry? Emlékezik még rám?

A főhadnagy nem ismerte föl először. Aztán világosodni kezdett előtte egy emlék s mintegy önmagában találgatva beszélt:

— Valóban . . . igen . . . ugy e Margitnak hivják . . . de bizony a kopaszodó tisztecske egyébbre nem emlékezett.

— Honnan gondolja, hogy Margitnak hivnak?

Nem tudott egy bóknál egyebet mondani:

— Mert a szép hölgyek egyik felének Margit a neve. A másik felének pedig — itt a másik asszonyra nézett, a kit már ismert — a másik felének pedig Jolán.

— Haha, hát csak a Margitok és a Jolánok szépek? Kacagott a két asszony s vele az egész társaság.

— Csak hát! Kizárólagosan!

— De mondja — faggatta tovább Óváryt az asszony — hát igazán nem emlékszik reám? A kis vendégre Kisfalussy tiszttartóéknál Bogdánfalván — nem emlékezik? Margitra? Maga akkor mint kadét járt otthon szüleinél a tisztartók szomszédságában . . .

lános és egyenlő szavazati jog konstituálása.

Az egyenlőség fogalmának olyan széles magyarázata, hogy senki sem gyakorolhat több jogot, mint a másik, mert a választójog mindenkinek egyformán veleszületett joga — egyszerüen képtelenség. Mert a választójogot sehol a föld kerekségén nem adják csupán azért, mert valaki született és él, hanem mindenütt bizonyos föltételekhez kötik. Már pedig ami külön feltételhez van kötve, az nem lehet az embernek vele született joga; azt meg kell szerezni, a föltétel teljesitése által.

Az elmondottakat összefoglalva, készséggel elismerjük tehát, hogy teljesen jogos az a követelés, hogy az állam sorsának intézésébe való befolyás lehetősége minden állampolgárnak megadassék; — amint meg is adja azt Andrássy javaslata. Amilyen jogos azonban ez a követelés, épp olyan jogos, sőt az ésszerüség szempontjából elengedhetetlen kellék az is, hogy az államélet vezetésében a tudásnak és a hasznos alkotásokra képes munkának az őt megillető érvényesülés biztosittassék; hogy igy az államalkotó tényezők között a hatalmi egyensuly — a közjó érdekében — fentmaradjon; aminek, a mi kulturális és egyébb speciális viszonyaink között, ez idő szerint a pluralitás képezi a egyedüli garanciáját.

A hatalmi egyensuly fentartása pedig végeredményben nem más, mint a sokat emlegetett jogegyenlőség megvalósitása.

Apponyi Jászberényben. Apponyi Albert gróf kultuszminiszter október 18-án tartja beszámoló beszédjét Jászberényben. Bár Apponyi minden alkalmalommal hangsulyozza, hogy csupán resszort-miniszter, mégis, ama sulyos szerepnél fogva, amelyben része van a Wekerle-kabinetben azt hiszik, hogy Apponyi Jászberényben nemcsak tárcája ügyköréről fog nyilatkozni, hanem a választói jogról s ezzel kapcsolatosan a koaleált pártok fuziójáról a bank és a hadsereg ügyéről is. Valószinü, hogy szólni fog Apponyi ama hiresztelésről is, amely a szabadelvüpárt közeledéséről tud a koalicióhoz, amely tápot Tisza István gróf magatartásából szerzett, de, amelynek ez idő szerint, semmi alapja nincs. Apponyi ugy a kormány, mint a többség politikai helyzetét nagyon kedvezőnek fogja jellemezni.

Örvény Iván temetése.

Megható módon nyilvánult a részvét az oly tragikus véget ért reáliskolai igazgató temetésén, mely tegnap délután ment végbe. A nagy diszü massziv érckoporsót, melyet a koszoruk egész tömege boritott, a reáliskola udvarán szentelte be dr. *Lányi* József tinini püspök nagy segédlettel. A beszentelés után a tanári kar és tanuló ifjuság nevében *Petry* Gyula főreáliskolai tanár vett bucsut az elhunyttól csinos beszédben. Ez után a püspök maga nevében mondott magas szárnyalatu igen szép beszédet, a melyben nagyon szépen és meghatóan ecsetelte az elhunyt érdemeit.

Lányi püspök mint az elhunytnak hálás tanitványa, megemlékezett arról, hogy Örvény tanár vezette be a természettudományi ismeretekbe s ezt olyan módon tette, hogy ezzel is Istenhez vezette őket. Az igazi tudomány nincs ellenmondásban a vallással, a legnagyobb természettudósok egyuttal a legvallásosabb emberek voltak, csak akik szolgai utánzói másoknak, csak azok fitogtatják hitetlenségüket. Örvény Iván igazi tanár volt, kinél a hit és tudomány összhangzásban volt, ki tanitványainak nemcsak az eszét, hanem a szivét, lelkét is müvelte. Hálásan emlékszik meg erről itt egykori tanárának koporsója mellett, megindulva mond Istenhozzádot neki. A viszontlátásig az örökkévalóságban.

A nagyhatásu beszéd végeztével a koporsót feltették a 4 fehér ló által vont diszes üveges halottas kocsira, elől a szebbnél-szebb koszoruk és szalagokkal boritott koszoru kocsival, a nagy egyházi assistentia és az egész tanuló ifjuság a tanári kar vezetése mellett, a főgymnásium és a felső kereskedelmi iskola egész ifjusága szintén a tanári kar vezetése mellett, ugyszintén dr *Vass* Bertalan tankerületi főigazgató, *Novotny* Alfonz, *Laurán* Ágoston valamint sok más tan és egyházi férfiak és nagy számu intelligentia részvéte mellett megindult az óriási gyászmenet a vasuti indóházhoz, hol a püspök mégegyszer beszentelte az elhunytat, a mely után egy készen álló vasuti kocsiba helyezték, a mellyel Zsolnára szállitották, hol a temetés holnap délután fog végbe menni.

Koszorukat küldtek a főreáliskola tanári kara és növendékei, a Tesztenai gymnásium tanári kara, a m. kir. nagyváradi honvéd hadapród iskola tiszti és tanári kara, a felső kereskedelmi iskola tanári kara stb.

A rendkivül diszes és impozáns temetést Veiszlovics Adolf és fia első nagyváradi temetkezési vállalata elismerésre méltó buzgalommal és szokott pontossággal rendezte. Ugyanő rendezi a temetést holnap Zsolnán is.

Az elhunyt igazgatóért ma délelőtt 11 órakor requiem lesz a kapucinusok templomában.

Kolera ellen való védekezés a megyében.

Az alispán rendelete.

Biharmegye területén már szintén el van rendelve a kolera ellen való védekezés. *Miskolczy* Ferenc dr alispán radikális intézkedéseket tett, hogy a veszedelmes betegség behozatalát vagy terjedését megakadályozzák. Az alispán intézkedése sok tekintetben még a nagyváradi intézkedéseknél is szigorubb.

A rendelet szövege a következő:

Sajnosan kellett tapasztalnom, szakközegem jelentése alapján, hogy fenti tárgyu 13073—907. sz. a. kibocsátott rendeletem ama részének, amelyben ott, hol járványkórház nincs, a 111000—907. sz. a. B. M. rendelet értelmében elrendeltetett, hogy a hatóság kijelölt házról gondoskodjék, s hullaszállitó szekér álljon rendelkedésre, igen sok elő járóság nem tett eleget, ugyszintén a fenti miniszteri rendelet által előirt fertőtlenitőszerek nem állnak rendelkezésre.

Tekintettel az Oroszországban dühöngő s már a velünk határos Orosz Lengyelországba is eljutott s bennünket közvetlenül fenyegető kolera veszélyre szigoruan elrendelem hogy szakközege közbenjöttével a 111000—1907. és a 113234—1908. sz. a. B. M. rendeletek és az innen kibocsátott 13073—1907. szám alatti rendelet végrehajtását személyesen ellenőrizze és utóbbi rendeletnek megfelelőleg haladéktalanul intézkedjék, hogy mindenütt, hol járványkórház nincsen, szerződésileg, lehetőleg a község szélen fekvő ház a szükséges ápoló személyzet s ahol hullaszállitó szekér nincs hullaszállitó szekér és fuvar, jelen rendelet kézhezvételétől számitott 8 nap alatt biztositassék s e körülményről hozzám 15 nap alatt sürgetés bevárása nélkül jelentés teendő.

— Pardon, nagyságos asszony most már emlékezem. Fejedelmi asszony lett belőle. S lehajolva kezet csókolt a szép Margit asszonynak.

Ilonka és Béla mindent hallottak. Azt is, hogy csak Margitok és a Jolánok szépek.

Ilonka először elpirult, aztán látszott, hogy szivéig hatott a tiszt kritikája. Könny szökött szemébe — Béla ezt észrevette.

— Ne vegye szivére, Ilonka! Bolondokat beszélt az az ember. Csak annak a kacér asszonynak akart hizelegni. Maga szebb mindenkinél, ha nem is hiváják Margitnak, vagy Jolánnak.

— Semmi, semmi, — mondta a kis Ilonka. Eszemben sincs fennakadni rajta. Nem is gondoltam rá. De azért ettől a perctől fogva nem volt figyelmes a muzsikára, csak nézte azt a két szép asszonyt, Margitot és Jolánt, akiken kivül csak a többi Margitok és Jolánok szépek. Ilonkák nem szépek. Ezekről nem szólott a főhadnagy.

Milyen léha egy gondolat, egy alaptalan semmi: de azért Ilonkának arcán ott látszott a a lehangoltság.

Látta ezt a vőlegénye, Béla. Pár percre ott hagyta őket, Ilonkát, meg a két öreget s a kert egy távoli üres asztalához hivatta a pincér által a főhadnagyot.

— Főhadnagy ur, csekélység az egész; a menyasszonyom hallotta az előbbi beszélgetésüket. Rosszul esett neki. Ilonkának hivják s most kétségbe van esve, hogy ő bizony nem szép, mert a főhadnagy ur előbbi bókja szerint csak a Margitok és a Jolánok a szépek. Tudja, milyenek a nők! Nagyon bántja menyasszonzomat; legyen szives, kérjen tőle bocsánatot.

— Hol ül őnagysága? — kérdé a főhadnagy, akinek — lehet — akkor már volt fejében.

— Mindjárt az önök asztala mellelt.

Elindultak. Mikor közel értek asztalaikhoz, a tiszt meglátva a bizony nem nagyon szép, kissé sovány, könnyes szemü Ilonkát, akinél az ő feldicsért asszonya csakugyan szebb volt, a tisztek asztala felé tartva, mint aki nem hajlandó Ilonkáéknak bemutatkozni és reparálni előbbi szavait, igyszólt:

— Jól mondtam az előbb! — s leakart ülni.

Bélát elöntötte a kétségbeesett düh. Látta, mint borul lángba az Ilonka hófehér arca. Odaszólt félhangosan a tisztnek:

— Goromba, gyáva fickó! . . .

A párbaj megtörtént s ugy ütött ki, mintahogy azt főhadnagy ur Óváry elgondolta.

Bélát holtan vitték el a csatatérről. Egy civilbagázzsal kevesebb.

Ilonka, a sovány leányka, a betegápoló apácák között, ahova szülei halála után szive vonzotta, megerősödött. Testben lélekben. Mint egy férfi . . .

*

Theobalda nővér felkelt lassan ágyából és mig a többi nővérek csőndesen aludtak a hófehér gyolcs függönyökkel nyolc részre osztott kis hálószobában, éjjeli-szekrényének egyik zugából egy kis üvegett vett elő. Kidugaszolta, sokáig szagolgatta. A nagy halott-szagot ennek tartalmával ellensulyozták a Béla ravatalánál. Egy kis ibolya-párfüm volt még benne.

Miután a »Népszerü utmutatás a kolera ellen való védekezésről« csekély számban bocsáttatott a törvényhatóság rendelkezésére, magyar és román nyelvü hirdetést mellékelek, a járása községeiben leendő azonnali szétosztás és kifüggesztés végett, e mellett elrendelem, hogy a kolera veszély lehetőségére tekintettel a saját hatáskörében elrendelt óvintézkedések végrehajtására a közönség dobszó utján is felhivassék.

Elrendelem továbbá, hogy további intézkedésig a községi hivatalnokok, jegyző, községi orvos, körorvosok, amennyiben szabadságon lennének haladéktalanul visszahivandók s szabadságra ez idő szerint nem bocsáthatók.

Simonyi Ernő tanár által eddig megejtett kutviz vizsgálatokról szóló kimutatást egy példányban oly felhivással küldöm meg, hogy amennyiben járása területén levő kut fertőzöttnek találtatott, annak használatát haladéktalanul tiltsa el. A vizsgálat körülményessége miatt eddig meg nem vizsgált, de köztudat szerint fertőzésre gyanus kutviz használata szintén eltiltandó.

Rendelem továbbá, hogy a piacra kerülő élelmi szerek elszállitás előtti egészségügyi vizsgálatát saját hatáskörében foganatositassa.

A hetenként egyszeri szombati utcatakaritás helyett a közterek, piacok seprése naponkint, az utcák takaritása kétszer hetenként végzendő.

A trágya és háziszemét haladéktalan kihordása azok helyének mésztej általi fertőtlenitése iránt azonnal intézkedjék s erre vonatkozólag 8 napi határidőt engedélyezzen; a 8 nap letelte után a községeket az elöljáróság által házról-házra járassa fel s a rendeletet végre nem hajtók ellen a törvény teljes szigorával járjon el.

Nemkülönben gondoskodjék, hogy ott, hol ürszékek nincsenek, minden egyes lakó 3 □ deciméter széles és fél méter mély deszkával lefedett ürüléktartó gödröt készitsen s minden egyes lakó kellő mennyiségü mésztejjel elláttassék.

Utasitsa minden egyes község elöljáróságát, hogy a 111000—1907. B. M. r. Utasitás 35. §-ában előirt légmentesen záró erős falazatu üveg edény és fadoboz a hányadék, ürülék esetleg hullarészek postai küldésére készenlétben tartassanak, továbbá ott, hol telefonösszeköttetés nincs, az első gyanus eset mielőbbi bejelentése végett előre kijelölt és felfogadott egyenes küldönc álljon rendelkezésre.

Végül elrendelem, hogy amennyiben az ázsiai kolera akár szórványosan, akár járványosan fellépne, az arról szóló kimutatás nem 8-ad naponként, hanem 5-öd naponként hozzám és külön a tiszti főorvoshoz, tehát két példányba a 8 napos kimutatásnak azonos nyomtatványon felterjesztendő.

Jelen rendeletemet miheztartás és alkalmazkodás végett az összes elöljáróságokkal községi és körorvosokkal vétiv mellett teljes szövegben, kézhezvétel után haladéktalanul közölje.

Nagyvárad, 1908. évi szeptember hó 26.

Miskolczy,
alispán.

Előfizetési felhivás.

Küzdelmeknek, válságoknak megyünk eléje s mikor a keresztény Magyarországnak annyi ellensége támadja meg ezt az országot, bizony elszorulhat minden becsületes sziv a kérdésre: mit hoz a jövő?

Pedig nem szabad haboznunk, kételkednünk a válaszadásnál. A jövőben nem rejtekezhet más, nem szabad másnak rejtekeznie, mint a megerősödött keresztény Magyarországnak.

Várunk, akarunk és előkészitenünk kell a jövőnek ezt az alakulását. Várunk bizó reménységgel, akarunk férfias erővel és előkészitenünk a szilárd alapok felépitésével.

A keresztény Magyarországnak alapja: a keresztény közvélemény,

Ennek a keresztény közvéleménynek szolgálatában áll lapunk. Ezt terjesztjük, ezt erősitjük abban a rendületlen meggyőződésben, hogy minden egyes napi munkánkkal ehhez a célhoz jutunk közelebb.

Nehéz munkánkhoz munkatársul hivjuk a közönséget. Kérjük az előfizetések megujitását, kérjük lapunknak minél hathatósabb terjesztését — a keresztény Magyarország propagandája, mindnyájunk hazafias érdeke számára kérjük e támogatást.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre . . . . . **16** kor.
Negyedévre . . . . . **4** »

Helyben házhoz hordva:

Egész évre . . . . . **20** kor.
Negyedévre . . . . . **5** »

Vidékre postán szállitva:

Egész évre . . . . . **24** kor.
Negyed évre . . . . . **6** »

A „TISZÁNTÚL"
szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSÁGOK.

* **Személyi hir.** *Glacz* Antal főispán tegnap hivatalos ügyekben Budapestre utazott.

* **Esperesi gyülés.** A nagyváradi központi esperesi kerület papsága tegnap tartotta gyülését a várad-olaszii plébánián. A gyülésen, melyet szentmise előzött meg, résztvettek dr *Vucskics* Gyula, *Imrik* Zoltán, *Mukucz* Ernő, *Richter* Jenő, *Halász* Gyula, *Hawernyik* Sándor, P. *Gauruder* Izaurus, *Gerly* Viktor, B. *Lestyán* Endre, *Peszeky* Ferenc, *Mellau* István, *Szabó* Ferenc, *Barabás* György, *Hagen* Ferenc, *Gálffy* Sándor. Az elnök a részvét és kegyelet őszinte hangján emlékezett meg az egyházmegye mélységes gyászáról, *Szmrecsányi* püspök haláláról, kiben szerető atyját gyászolja az egyházmegye papsága. Majd *Palótay* László halálát jelentette be, ki sokáig esperese volt a kerületnek. Az aktuális egyházi és iskolai ügyek letárgyalása után *Barabás* György tartott előadást a népmissió hatásáról. Gyülés után *Imrik* plébános kerületi paptársainak és vendégeinek szeretetlakomát rendezett, melyen több felköszöntő hangzott el.

* **A spanyol király Budapesten.** Alfonzó spanyol király csütörtökön délután Budapestre érkezik. A belügyminiszter rendelkezett, hogy a magyar határtól Budapestig a sinek mentén minden ötszáz lépésre egy-egy csendőr álljon. Ama helységekben, amelyeken át a királyt hozó vonat áthalad, a legmesszebbmenő rendőri évintézkedéseket foganatositották. Budapesten is egyedül és kizárólag az a dolga most a rendőrségnek, hogy biztositsa a spanyol király itttartózkodása háborithatatlanságát, miután a rendőrségnek kezére jár a közönség is.

* **A hatóság mulasztása.** A kolera veszedelem esetleges fellépése esetére a hatóság elég gnndossággal adja ki a rendeleteket s a közönség dicséretes buzgalommal eleget tesz a hatóság intézkedéseinek. Az udvarokat takaritják, a folyokákat igen sok helyen mésztejjel fertőtlenitik. A hatóság azonban alig megy tovább a rendeletek kiadásánál s a középületeknél nem teszi meg a szükséges óvintézkedéseket, amelyek megtételére a magánosokat kötelezi. A községi iskoláknál, ahol a gyermekek nagy számban gyülnek össze naponként, nyoma sincs a fertőtlenitésnek. — Amig a magánházaknál fehér a folyóka a mésztejtől, a városi középületek előtt a folyókák nincsenek fertőtlenitve. A város szeméthordó kocsijai és talyigái fedél nélkül szállitják a szemetet; a talyigák tetejesen megrakva vonulnak végig az utcákon s a szél a szemetet a járókellők közzé szórja a talyigáról. Ha megérkezik a veszedelem, a nagypiac-térnek az áruraktár körül levő részén, a szénapiacon e legjobb tenyésztőtelepre lelnek a baccilusok. Ideje volna, hogy a város ezt a szemét- és trágyadombot mielőbb elhordaná, mig nem okoz kiszámithatatlan veszedelmet. Ilyen esetben a pénzkérdés nem lehet akadály, mert a lakosság buzgalma nem sokat ér, ha a hatóság is nem teszi meg a kellő óvintézkedéseket. Ha Isten segitségével elkerüljük is a veszedelmet, a szénapiac kitakaritása akkor sem kidobott pénz, mert az ottani botrányos állapotokat normális egészségügyi viszonyok mellett sem lehet türni.

* **Választás az akadémián.** Ma tartja meg alakuló gyülését a nagyváradi jogakadémiai olvasó- és segélyegylet. Az elnökök választása egyhangu lesz, mert se *Sebestyénnek*, az olvasókör elnökjelöltjének, se *Czellárth* Árpádnak, a segélyegylet jelöltjének nincsen riválisa. A választás ma este 5 órakor lesz az akadémiai épületben.

* **A református lelkészkongresszus.** Az Országos Református Lelkészegyesület kongresszusa tegnap délelőtt 10 órakor nyilt meg Budapesten az uj városháza közgyülési termében, ahol az egyesületnek mintegy ötszáz tagja jelent meg. *Balthazár* Dezső elnök megnyitóbeszédet tartott, amelyben üdvözölte a kongresszust. Inditványára a nagygyülés táviratilag üdvözölte *Zsilinszky* Mihály nyugalmazott államtitkárt, *Erőss* Lajos református superintendenst és gróf *Tisza* Istvánt. A titkári és a pénztári jelentés beterjesztése után a tisztikar megválasztására került a sor. Egyhangu nagy lelkesedéssel ismét *Balthazár* Dezsőt választották meg elnöknek s az egész tisztikar a régi maradt. Dr. *Tüdős* István a »Ne temere« kezdetü pápai enciklikával foglalkozott harcias beszédében. Veress Jenő inditványára kimondta a kongresszus, hogy eleve tiltakozik a jezsuitarend recepciója ellen. (Szegény jezsuiták.) *Szuhaj* Benedek felszólalására a kongresszus megállapodott abban, hogy a református lelkészfizetést 2400 koronában kivánják megállapitani.

* **Árlejtés az iskolák épitésére.** A Széles-utca és Nogáll-utca sarkán épitendő is-

kola és szolga-lakás, valamint a Vitéz- és Bem-utca sarkára épitendő iskolákra tegnap tartották meg az árlejtést a városházán *Komlössy* József gazd. tanácsnok elnöklete alait. Az árlejtésen a következő ájánlatok adattak be az iskolák épitésére: *Pankolics* Károly a vitéz-utcai iskola ácsmunkáira 16196 K. 36 fillérrel; *Fey* Rezső bádogos a vitéz-utcai iskola vizvezetéki munkáira 3716 kor. 88 fill., bádogos munkáira 1968 kor. 85 fill., a széles-utcai iskola vizvezetéki munkáira 3288 kor. 40 fill., bádogos munkáira 2084 kor. 75 f., *Goldberger* Lajos mindkét iskola vizvezetéki és bádogos munkáira együtt 10413 kor. 31 fillérrel; *Grünwald* Jenő mindkét iskola lakatos munkáira 5881 kor. 31 fillér; mindkét iskola vasmunkáira 23462 kor. 20 fillérrel; *Weimann* Béla a vitéz-utcai iskola összes munkáira 162661 kor. 86 fillérrel (7 százalék engedmény), az ócska anyagárt 3600 koronát visszafizet a városnak; *Incze* Lajos és társa a vitéz-utcai iskola összes munkáira 118,913 kor. 06 fill., a széles-utcsi iskola összes munkáira 109.009 kor. 99 fillérrel; *Vicsay* Testvérek a két iskola bádogos, lakatos, kályhás és vizvezetéki munkálataira 19378 koronával; *Szolga* Ferenc és Sándor 98 ablakredőnyre 801 kor. 20 f., illetve 890 kor. 80 fillérrel; *Melocco* Péter r. t. kőfaragó munkákra (mükőből) a vitéz-utcai iskolánál 1736 kor. 80 f., (5 százalék ráfizetés) és a széles-utcai iskolánál 2121 korona 2 fillérért (6 százalék ráfizetés); *Paska* és Gömöri budapesti cég mindkét iskola kárpitos munkáira 741 kor. 60 fillérért; *Hemmerle* és Tsa bpesti cég kőfaragó-munkára a vitéz-utcai iskolánál 3164 K. 18 f., a széles-utcai iskolánál 2173 K. 72 f. *Rendes* V. a vitéz-utcai iskola összes munkáira 122,550 K. 21 f.-ért; a régi anyagért visszafizet 3600 koronát a városnak. *Rimanóczy* Kálmán a két iskola asztalos-munkáiért 18286 kor. 59 fill.; *Reisinger* József a vitéz-utcai iskola munkáiért 112,235 k. 46 f.; a széles-utcai iskola munkáiért 90670 korona 82 fillért, ajánlata azonban az asztalos, lakatos, mázoló és vizvezetéki munkákra nem szól. A kitüzött határidő letelte után 10 perccel érkezett be *Réz* Ferenc ajánlata, aki a két iskola asztalos-munkáit 18470 kor. 43 fillérért hajlandó elkésziteni. Az ajánlatokat a mérnöki hivatal veszi számitás alá, hogy megáilapitsa, kinek az ajánlata előnyösebb a városra.

* **Szomoru tiszti vizsga**. Tegnap délelőtt hirdették ki az önkéntesek előtt a mult héten lezajlott tiszti vizsgák eredményét. Ez a katonai aktus nagyon szomoru és nagyon lehangoló volt. A szomoru eredményü vizsgának az volt az oka, hogy az idén nem engedték meg a magyar nyelven való feleleteket. A tiszti vizsgán Cankl Rudolf vezérőrnagy elnökölt. A vizsgálóbizottság tagjai voltak a nagyváradi háziezredből: Burián Lajos alezredes, Secfelder Oszkár őrnagy, Palkovits István és Bien Sámuel kapitányok, Rabatics Dusán Papp Kovács József, John Lajos, Welwart Lipót és Pach főhadnagyok. Résztvett e bizottságban több aradi katonatiszt is. A szomoru vizsgálat eredménye a következő: A 37-es önkéntesek közül még egy esztendei szolgálatra köteleztetett: kettő, — további két hónapi szolgálatra bennmaradt: egy, — a tiszti kardbojttól elesett: hét. A elbukottak száma összesen: tiz. A debreceni 39-ek közül bukott: egy, a tiszti bojttól elesett: egy. Ezzel szemben 54 aradi önkéntes közül senkit sem tartottak vissza még egy évre s a tiszti rangott csak kettőtől tagadták meg. Sikerrel tették le a vizsgát: Nagyváradiak: Borsos Béla, Burián Ottó, Csapó Ferenc, Ferenczy János, dr Böszörményi Andor, László Iván, Székely Lajos, Jakab Izsák, B. Kovács Gábor, Neufeld Jenő, Kaufmann Mór, Sártori Sándor, Miklóssy Gábor, Praznovszky Jenő, Nagy Kálmán, Fodor Jenő, Korda Ödön, Szivós Ferenc, Waldman Antal, Várszeghy Lajos, Rácz József, Rosenthal Károly, Neszmirák Sándor, Ajbay Lajos. Debreceniek: Füredi Sámuel, dr Friedmann Dezső, Kőváry György, Szabó György, Varga Sándor. A nagyváradi katonák közül elbukott tehát 30 százalék, az aradi katonák közül pedig alig 4 százalék. Nagyon valószinü, hogyha a nagyváradi önkéntesek magyarul felelhetnek, ezen óriási százalékkülömbözet be nem következhetik.

* **Panaszok egy körjegyző ellen**. Az oláhpáti körjegyző ellen most ismét ujabb panaszok merültek fel. Legutóbb fegyelmi vizsgálat is volt Deutsch Armin ellen inditva s ekkor el is lett marasztalva. A hátározat ellen a jegyző fellebbezett. Tehát még be sincs fejezve a fegyelmi eljárás, már ismét uj ügyek miatt tesznek ellene feljelentéseket. Mint tudósitónk jelenti, e hó 25. és 27-én egy pénzügyigazgatósági kiküldött vizsgálatot tartott a jegyzőségen. A vizsgálat alkalmával igen sok panaszt vett fel a kiküldött Deutsch körjegyző ellen. Többek között a lakósok magánmunkálatait felvállalta már két éve és azoknak azonban a mai napig sem tett eleget. A község képviselő testületi tagjai most nagyterjedelmü panaszkérvényt készitenek s legközelebb a főispánhoz fogják azt beadni. A pénzügyigazgatósági kiküldött tegnap és tegnapelőtt Csehi, valamint Kardó községekben jelent meg, hogy a lakosok panaszait felvegye.

* **Jogi Szaklap Nagyváradon**. Évekkel ezelőtt dr *Rezső* Mór szerkesztésében megjelent egy tartalmas jogi hetilap, mely közölte a kir. törvényszék s a tábla előtt kitüzött ügyeket ezek elintézését stb. Jogász köreinkben felmerült azon eszme, kivánatos volna ujból egy jogi szaklap meginditása, tekintettel az egyre fejlődő jogéletre s arra, hogy Nagyváradon van ügyvédi kamara, van jogászegylet s az ügyvédi, birói és ügyészi kar tagjai között számos kiváló jogász iró foglal helyet. A lap meginditása tárgyában a mozgalom meginditói értekezletet szándékoznak egyhe hivni.

* **A háztulajdonosok figyelmébe.** A fenyegető koleraveszedelem ellen való védekezés egyik legsikeresebb módja a tisztaság lévén, a hatóság felhivta már a lakosságot, hogy háza és lakása tisztántartására kövessen el minden lehetőt, különösen pedig az ürszék és szemétláda tartalmát hordassa ki és az ürszék, szemét, láda, udvari és utcai folyókákba bőven és naponta többször is öntsön mésztejet. A felhivásnak lett is némi foganatja, de nem sok. A lakosság városszerte ugy fertőtlenit mésztejjel, hogy a folyókák szélét kimeszelik, de a folyókákba, szemétládába és ürszékbe a világért sem öntenek mésztejet. Hogy a hatóság kötelező felhivásának foganatja is legyen, a ker. biztosok és a ker. tiszti orvosok mai nappal megkezdték az egyes városrészek házról-házra való feljárást. Figyelmeztetjük a közönséget, hogy a hatósági küldöttek felhivásának azonnal engedelmeskedjék, mert 500 koronáig terjedő pénzbüntetésen klvül költségére takarittat és fertőtlenit a ker. biztos.

* **Riadalom a Bémer-téren**. Tegnap este nagy riadalmat okozott a Bémer-téren egy revolverlövés, melynek nyomában hangos női sikoly hangzott fel. Az első percben mindenki merényletre gondolt s csakhamar nagy tömeg verődött össze az amugy is népes téren. A riadalomra okot a következő eset szolgáltatta Rózsa Sándor 13 éves gyermek a Bémer-téren ment keresztül Katz Lajos hasonlókoru társával. Rózsánál egy 6 miliméteres pisztoly volt, melyet megmutatott társának. Katz a pisztolyt elakarta kapni Rózsa kezéből s e közben a fegyver elsült. A golyó a villamos sinekre s onnan a korzózó közönség közé repült. A golyó Meskó Boldizsárnénak blouzát érte. Meskó Boldizsárné felsikoltott s bement a Dénes-féle khinai ezüst készlet áruházba. Az eset szinhelyén Czeglédy István tb. rendőrbiztos Katzot nyomban elfogta s a pisztolyt elvette tőle. Rózsának ez alatt sikerült elmenekülnie. Meskónénak az ijedtségen kivül más baja nem történt.

* **Mintaszüret Biharmegyében**. A napokban emlitettük, hogy a földmivelésügyi miniszter az ország különböző helyein mintaszüreteket rendez, amelyeken az érdeklődő szőlősgazdáknak az okszerü szüretelési módozatokat, a legujabb szüretelő eszközöket mutatják be. A miniszter rendeletéhez képest a bihardiószegi vincellérképezde igazgatósága a jankafalvi állami szőlőtelepen október hó 20., 21. és 22-én délelőtt tartja meg a minta-szüretet, amelyre a szőlősgazdákat is meghivja. A jankafalvi állami szőlőtelep egy félóra járásnyira van a bihar-diószegi vasut állomástól.

* **Tercsi szerelme**. A nagyváradi vállalatok egyik legjobban jövedelmező üzletében volt alkalmazva Terka. Csinos, piros kerek arcu leány volt s csak ugy gyönyörködtek rajta az üzlet lálogatói. A leányka fiatal volt és szerelmes. Különösen szerette pedig a pénzt, az elegáns huszkoronásokat, nem vetette meg azonban az arisztokrata tizkoronás aranyakat sem. Mindeme becses jószágokból kevés jutott Tercsinek fizetése révén, tehát szerzett magának másformán. Leleményes fruska volt. A váradi jobbmódu embereket látogatta meg s ott siránkozva panaszkodott, hogy elveszitett 300 koronát s azt neki azonnal meg kell téritenie. A meglátogatott urak jószivüek voltak és fizettek. A leány összeszedett igy elég tekintélyes összeget. Hogy mire kellett a pénz, azt senki sem tudta. Mindeme szép cselekedeteket pedig azért tette Terka, mert nagyon szerelmes volt egy ujdonsült hadnagyba, akit még kadét korában ismert. Naponkint találkoztak a szerelmesek. Valószinü, hogy ilyenkor beszélték meg a pénzszerzés módját. Tegnapelőtt ugy látszik elegendőnek találták az összeszerzett pénzt, mert anélkül, hogy távozásukat valakinek bejelentettuk volna, Nagyváradról mindketten megszöktek. A hadnagy és a leány szökése feltünést keltett városszerte. Hogy hova tünt el a szerelmes pár, senki sem tudja. A szökésről a rendőrségen nem tettek feljelentést, hanem magánuton keresik a szülők őket.

* **Megszökött gyermek.** Mózes Ignác 13 éves fia Szatmáron lakó szüleitől néhány nappal ezelőtt megszökött s bolyongásai közepette tegnap Nagyváradra vetődött. A késő esti órákban az utcán csatangoló és lerongyolódott fiut a rendőrőrszem behozta. Szüleihez kisérte ti vissza a rendőrség.

* **Az elsült puska**. Rab Antal kiskohi gör. keleti egyház erdővédje falopáson érte Duse Vaszalit, kit felszólitott, hogy kövesse őt be a községbe. Duse azonban a felszólitásnak nem akart eleget tenni, mire az erdővéd erővel akarta kényszeriteni a fatolvajt. Nagynehezen el is jutott vele nehány száz lépésre, mikor is Duse Vaszali kijelentette, hogy egy lépéssel se megy tovább, akár mi is fog történni vele. Dulakodás támadt erre a két férfi között, miközben az erdőőr puskája leesett a válláról és elsült. A golyó Duse testébe furódott, mire az

holtan rogyott össze. Az esetet igy adja elő Rab erdőőr. A szinhelyen egy tanu se volt jelen, igy hát csak tüzetes vallatás és nyomozás deritheti ki az igaz valót. A vizsgálat szigoruan folyik.

* **A féláru jegyes igazolványok váltása.** Az állami és törvényhatósági tisztviselők, továbbá az állami és törvényhatósági nyugdijasok féláru vasuti jegy váltására jogositó arcképes évi igazolványai a jövő 1909-ik évre leendő érvényesités végett a magyar kir. államvasutak igazgatóságához (Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 73. sz.) már folyó évi október hó 15-től kezdve beküldhetők, legkésőbb azonban december hó 31-éig okvetlenül beküldendők. Azoknak az igényjogosultaknak kiknek a folyó évben arcképes évi igazolványuk még nem volt, a jövő 1909-ik évre azonban ily igazolványt maguk részére szerezni kivánnának, az igazolvány kiállitását ugyancsak a fent jelzett időben kell kérelmezniök. Különösen figyelmeztetjük, az érdekelteket, hogy az igazolványok érvényesitéseért és az ujak kiállitásáért járó 1 korona kezelési illeték m. kir. postabélyegekben rovandó le. A postabélyegek a beterjesztendő névjegyzékre, vagy kérvényre ragasztandók fel. Készpénz vagy okmánybélyeg kezelési illeték fejében nem ragasztatik fel. Ez alkalommal a nyugdijasokat arra is figyelmeztetjük, hogy a folyamodványon a lakhelyükre illetékes közigazgatási hatóság által igazoltatni kötelesek azt, hogy semmiféle dijazott tisztséget vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek. Budapest, 1908. szeptember hó 24. A magyar királyi államvasutak igazgatósága.

* **Találtak.** Egy tennis-rokettet (labdaverő) igazolt tulajdonosa átveheti a rendőrségen, I. e. 7. sz. szobában.

* **Az uj Royal Orfeum.** Látványosságszámba menő diszes szinház a Royal Orfeum, mely az Erzsébet-körut 31. alatt a főváros szivében Gaál Bertalan tekintélyes fővárosi müépitész tervei szerint készült s a mint Budapestnek egyik legfényesebb szórakozó helye, e héten október 1-én kerül felavatásra. A két emeletes hatalmas nézőtér 1200 személy befogadására szolgál és a szinpad valóban elsőrangu modern technikai berendezésével már is felkeltette a szakkörök figyelmét. Az utcai homlokzatnak és általában az egész diszes belső berendezésének máris csodájára járnak az érdeklődők. Az uj orfeum szinpadán csakis egészen kiváló internacionális attrakciók jutnak szóhoz s ezek igazgatását *Keleti* Herman látja el, azonkivül operett előadások is lesznek, igy a megnyitó müsoron *Eyslernek*, a népszerü zeneszerzőnek »Vera Violetta« cimü operettje kerül szinre, mely a kontinens minden városában nagy sikert aratott. A Royal Orfeum télikertjében — mely reggel 5 óráig van nyitva — elsőrangu tánc-attrakciók szórakoztatják a közönséget. A helyárak annyira mérsékeltek, hogy a Royal Orfeum ez idő szerint Budapestnek legolcsóbb szórakozó helye. Helymegrendelés telefon utján is eszközölhető 110—22. telefonszám alatt.

* **Magyar daltársulat a »Korona«-kávéházban.** Ma és mindennap esténként egy 12 férfi és női tagokból álló, jól szervezett daltársulat tamburazene kisérettel naponta változatos müsorral hangversenyez. Kezdete este 9 órakor. Belépti-dij nincs. Egész éjjel nyitva. Szives pártfogást kér kiváló tisztelettel *Klein* Lajos kávés.

Legujabb őszi kalapok és férfi divat ujdonságok megérkeztek ROTH M. UTODÁNÁL.

* **Borsalino őszi kalap ujdonságai Reichard áruházába megérkeztek.**

EGYESÜLETEK.

Az orvosegylet ülése. A »Biharmegyei orvos-, gyógyszerészi- és természettudományi egyesület« holnap, október hó 1-én délután 5 órakor rendes szakülését tartja a szokott helyen.

IRODALOM.

Magyar Gazdák Szemléje. *Bernád* István jeles gazdasági folyóiratának most jelent meg a szeptemberi füzetje, a következő kiválóan érdekes tartalommal: Mezőgazdasági kamarák. A francia bankok kartelje. Iparfejlesztésünk iránya. *Ruffy* Pál: A Gyermek. *Kolozsváry* Lajosné: Dions Caesar. Dr. *Vantsó* Gyula: Tizenkét évi küzdelem a fedezetlen határidőüzleti szerencsejáték ellen. (Zselénszki Róbert könyve). Különfélék.

A magyar nemzet helye az európai népcsaládban. Dr *Istóczy* Győző röpiratban igyekszik a magyarságot megvédeni a támadások ellen. Védelmének alapja az, hogy a magyarság ma már minden tekintetben beleolvadt az európai népcsaládba. Beleolvadt vérségi alapon, amennyiben ezer év alatt a magyar nemzet annyi árja elemet szivott fel magába, hogy ma teljesen az árja népek sorába sorolható. Erősen érzik az árja hatás a magyar nyelven is, amely sok idegen szóval gazdagodott s viszont magyar szavakat adott át a szomszéd népeknek. Végül a magyar nyelv szerkezeténél fogva is beleilleszkedik az európai nyelvek közé s megtanulása nem jár annyi nehézséggel, mint elfogultan egyesek hirdetik.

SZINHÁZ.

Heti műsor:

Szerda: Tatárjárás.
Csütörtök: Biboros.
Péntek: Biboros.
Szombat: Biboros.
Vasárnap délután: Tündérszerelem. Este Mókus.

A biboros. Az angol Parker szenzációs világhirü drámájának; a bibornok bemutatójára már régen készül a szintársulat. A nagyhatásu darabot az igazgató káprázatos fénynyel, pompával akarja szinrehozni. A próbák már befejeződtek. Csütörtökön lesz a darab bemutatója. Előre meglehet jósolni, hogy nagy feltünést fog kelteni nálunk is a darab. A darab minden egyes szerepe elsőrangu kezekben van.

Tatárjárás. Ma este lesz a Tatárjárás sorozatos bemutatójának utolsó előadása. Régen nem fogadott a nagyváradi közönség operettet annyi szeretettel, melegséggel, tüntető ovációval, mint a Tatárjárást. Ezt az ovációt a Tatárjárás meg is érdemelte. A kitünő előadás rendezés mellett a darab minden szépsége érvényesült. Azt hisszük, hogy akik még nem látták a darabot, ma este nem mulasztják el az alkalmat, hogy élvezhessék ennek az uj magyar operetnek szépségeit.

A vasárnapi bemutató. A Szigligeti szinház vigjátéki és operettszemélyzete vasárnap este mutatja be Liptai Károlynak: A mókus cimü 3 felvonásos énekes bohózatát, amelynek mindazok, akik ismerik az uj darabot, fényes sikert jósolnak. A cimszerepet, egy fővárosi orfeumdivát, Diósi Nusi játsza. Kitünő szerepe van a darabban Hajnal Györgynek és Pogány Jankának. — A mókus bemutató előadására már lehet jegyeket kapni a szinház nappali pénztáránál.

A kisbérlet. Tavaly nagyon hasznos reformja volt az igazgatóságnak, az ugynevezett kis bérlet, amely csakis a vasárnapi előadásokra szól. A kisbérlet az idén is meg lesz és már lehet váltani az igazgatóságnál. Minthogy azonban nagy a kereslet, mindenki jól teszi, ha jó előre megváltja a kisbérletet.

TÁVIRATOK.

A király a keleti kérdésről.

Budapest, szeptember 29. Ő Felsége a delegációs ülések megnyitása során igen fontos nyilatkozatot fog tenni. A nyilatkozat a keleti kérdésre vonatkozik s most mindenki izgatottan várja azt, mely a delegációs üléseknek lesz a szenzációja.

A balkáni események hatása Angliában.

London, szeptember 29. Az egész angol sajtó engedelmeskedett a kiadott jelszónak s a bolgár eseményekben magyar-osztrák-német intrikát lát s ennélfogva keményen elitéli azokat. A kormány Posztnak azt jelentik Pétervárról, hogy az orosz kormány hallani sem akar Bosznia annekszióról és Bulgária függetlenségéről.

Dally Mailnak irják Szofiából, hogy Malinoi miniszterelnök kijelentette, hogy Bulgaria nem is gondol arra, hogy Törökországgal szakitson. Mucsevics loneloni diplomáciai ügyvivőt táviratilag Szofiába visszahivták.

Merénylet a Ringen.

Bécs, szept. 29. A Ringstrasse-n a parlamenti épülettel szemben három fiatal leány sétált ma délelőtt, amikor egyszerre egy ismeretlen fiatalember hozzájuk ment és háromszor rájuk lőtt. A merénylőt Diblinski Józsefnek hivják, galiciai fémmunkás. Tettét elmezavarában követte el.

A cár római utja.

Firenze, szeptember 29. (Saját tudósitónktól.) A Nuovo Giornale azt állitja, hogy Isvolski az olasz királynak a cár sajátkezü levelét viszi Racconigibe, melyben szó van a cár tervezett római látogatásáról is.

Harminc millió egy akadémiának.

Budapest, szept. 29. Berlinben meghalt egy dusgazdag Sámson nevü ember. A gazdag ember végrendeletét mindenütt nagy érdeklődéssel várták, mert tudták, hogy a milliomos a kultur-intézményekkel szemben bőkezü lesz. A várakozás nem volt hiábavaló, mert Sámson 30 millió márkát hagyott a berlini tudományos akadémia céljaira.

Cigányok és csendőrök harca.

Lippa, szept. 29. A dédai uton cigányok és oláh munkások verekedtek össze. Forika csendőr-őrsvezető és Szilassy csendőr az elmenekült cigányokat lakásukon keresték fel, ahol a cigányok nekirohantak a csendőröknek. Vlájk Danilo cigány megfogta Szilassy fegyverét, mialatt egy másik cigány, Moldován János pörölylyel fejbevágta a csendőrt, aki eltántorodott. Forika őrsvezető ezt látva, kihuzta kardját és kettéhasitotta Moldován fejét. Szilassy ezalatt magához tért, mire Vlájk a pörölylyel ismét nekitámadt. Szilassy erre Vlájkot egy jól irányzott szurással agyonszurta. A harcban még egy cigány sulyosan megsebesült.

Igazságszolgáltatás.

Elitélt rágalmazó.

A kimult »Nagyváradi Ujság« cimü zuglap a mult évi szeptember 22-én »Lopják a várost« cimmel cikket közölt.

A borfogyasztási adók megváltása tárgyában kötött egyezségeket tette szóvá és ennek kapcsán azt állitotta, hogy az egyezségek meg kötésénél a város érdekeit erősen megröviditették. Lukács Ödön, adóügyi tanácsos előterjesztésére Rimler Károly polgármester azonnal megtette a szükséges lépéseket, hogy a Nagyváradi Ujság ellen a pörös eljárás folyamatba tétessék. Az ügyészség át is vette a képviseletet és a cikknek akkor megnevezett szerzője, Lázár Vilmos ellen, hivatalból üldözendő rágalmazás cimén emelt vádat. A nagyváradi esküdtbiróság foglalkozott az üggyel. A tárgyalást vezető elnök Korn Lajos volt, szavazó birák dr. Szentléleky László és Vámossy Mihály voltak. A vádat Wattay József kir. ügyész képviselte. A vádlott védő nélkül jelent meg és kijelentette, hogy nem érzi magát bünösnek. A cikket ugyan ő irta le, de nem ő szövegezte, a szerkesztő, Nógrádi Niedermann Gyula tollbamondása után vetette papirra.

A törvényszék tanukul meghallgatta Lukács Ödön adóügyi tanácsost és Kelemen Kálmánt, a fogyasztási adóosztály főnökét, kik körülményesen elmondták, hogy mint köti meg a város ezeket az egyezségeket és rámutattak arra, hogy a várost még tudatosen sem károsithatja senki meg ezeknél az ügyleteknél, olyan bonyolult eljáráson mennek keresztül.

A tanukihallgatások befejezése után a vádlott a bizonyitási eljárás kiegészitését kérte; a kérelmét azonban a törvényszék elutasitotta.

Wattay József ügyész vádbeszédében kikelt azok ellen a kaláuzkodások ellen, melyek a becsület és az egyéni integritás meghurcolásával, a tisztességes hirlapirás hitelét rontják.

Lázár hosszasan igyekezett bizonyitani, hogy a cikket ő csak tollbamondás után irta és igy őt, mint értelmi szerzőt nem is lehet felelősségre vonni.

Az esküdtek verdiktjükben bünösnek mondották ki és ennek alapján hivatalból üldözendő rágalmazás vétségéért három hónapi fogházra itélték. Az itélet ellen semmiségi panaszt jelentett be.

—

Felmentett férjgyilkos.

— Esküdtszéki tárgyalás. —

Összetört öreg 58 éves anyóka állt tegnap a nagyváradi kir. büntető törvényszék előtt. Sulyos vád nyomja a lelkiismeretét: megölte a férjét.

Évtizedeken át éltek boldogan Kovács Péter és a felesége. Meg is öregedtek mind a ketten. És mikor abba a korba értek, hogy befejezék földi pályafutásukat — akkor kezdtek féltékenykedni egymásra.

Az 58 éves asszonynak hevesen kezdett udvarolni, az ugyancsak *Sarkad* községbeli lakos *Bonáar* Lajos.

Eleinte remény nélkül, utóbb mégis meghallgatta őt az asszony, a furcsa szerelemnek hamar hire ment.

Kovács Pétert csufolta az egész község, nemcsak azért, mert a felesége a község lakosságának szemeláttára csalja meg, banem azért is, mert öreg [illegible]lesége még szerelemre is képes.

Az emb[illegible]tában az iváshoz folyamodott. Rendes[illegible]egen ment haza és ilyenkor durván támad[illegible] asszonyra, sokszor ütötte, verte a hütlen a[illegible]onyt.

Kovácsné egy ideig csak türte a gorombaságát, meg a verést, utóbb megunta és elhatározta magát, hogy urát elteszi láb alól.

A borzalmas tervet végre is hajtotta folyó év április 15-én. Az ura ismét reggel jött haza részegen és veréssel fenyegette. Azután kiment az istállóba és elaludt. Az asszony felhasználta az alkalmat és kötéllel megfojtotta alvó férjét — azután jelentkezett a csendőrségen.

A kir. ügyészség házastárson elkövetett gyilkossággal vádolta az asszonyt, ámde az esküdtek felmentették a házasságtörő, a gyilkos asszonyt.

— — — — — — — — — — —

Az esküdtek igazmondását megpecsételte a törvényt alkalmazó biróság: szabadlábra helyezte az asszonyt.

Az itélet jogerős.

—

A gyors hajtás áldozata. Folyó évi április 1-én Jencs Lőrinc bártfalvai gazdálkodó 7 legényt szállitott hazafelé. Egy kis italtól beszeszelve vigan kocsikázott haza a kis csapat, melynek vigságát félbeszakitotta az a baleset, mely utközben történt. Ugyanis hajtás közben kihullott egyik kerék, s kiesett a kocsiból Csontos Péter oly szerencsétlenül, hogy sérülései gyógyulása hosszu időt vett igénybe. E miatt Jencs Lőrinc ellen az ügyészség gondatlanság által okozott sulyos testi sértés vétsége miatt emelt vádat, a vádtanács azonban a tegnap tartott tárgyaláson dr Váradi Ödön védőbeszéde után megszüntette az eljárást, minthogy védő kimutatta, hogy Jencs Lőrinc rendesen hajtott, s a kerék kihullása csupán véletlen baleset volt. Görömbey István kir. ügyész a megszüntető határozat ellen felebbezést jelentett be.

REGÉNYCSARNOK.

A PÉNZ.

Irta: C. V.

(Folytatás.) 28.

XX.

Van és még sincs.

Ember tervez, Isten végez. Egy véletlen esemény megzavarta ideiglenesen Icig és Mátyás terveit. Reggel korán négylovas kocsi állt meg egyenes[illegible] a helység háza előtt, a hajdu a kapu előtt már messziről tiszteleg, huszár pattan le a bakról, s a négylovas fogat a szolgabirót hozta s az szállt ki a kocsiból.

Önkényt érthetőleg e fontos esemény az egész helységet mozgásba hozta; lótás-futás, küldözés. A jegyző, midőn tudtára adták, hogy a szolgabiró már a helység házában van, gyors iramodással siet arra felé, szeretett volna a füle mögött viselt toll lenni, hogy repülhessen.

A helység biráját főnöke szerencsére a hivatalban találta.

— Dicsérem a szorgalmat, — mond, — lelkiismeretesebb és pontosabb hivatalnoka a helységnek még nem volt s mégis — azt kell kérdeznem helységbirája a jövő választáskor ki lesz?

— Nem az, akinek pontosságával a szolgabiró ur meg volt elégedve.

— Nem lehet tudni, jegyzé meg bátoritólag a másik, a választás eredménye ezer esélytől függ.

S e tekintetben, ugy hiszem, senki sem fog kétkedni s legkevésbé azok, kik sok pénzzel s kevés ésszel képviselők lettek.

Mondtuk volt már, hogy az elkésett jegyző nagyon sietett s miután a füle mögé szurt toll nem röpithetett, tollát maga hozta be a szolgabiró rendelkezésére.

A járási szolgabiró Szikfalván tartózkodása jóllehet hetekre, hónapokra fog terjedni s Mátyás számot vetvén már az első napon helyzetével, arra a meggyőződésre jött, hogy leányának tett határozott igérete után, végkép elkeseritené, ha most ama hirrel lépne elébe, hogy Andor érdekében ismét semmit sem tehet. Amaz ártatlan hazugságra szánta el magát tehát: hogy a pénzt megkapta, postára is tette, Bogya Andor rendelkezésére.

Csomai ugy számitott, hogy a szolgabiró legfeljebb néhány nap mulva ugy is elutazik s akkor ügyét Iciggel rendezheti.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Ertéktőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, szept. 29.

Osztrák hitelrészvény	—	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	—	748.—
Leszámitoló bank	—	—	743.75
Rimamurányi	—	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.		—	692.25
Közuti vasut	—	—	552.—
Városi villamos vasut	—	—	269.—

—

A gabonatőzsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, szept. 29.

Buza május	50 kilogrammonként		11.60
Buza okt.	—	—	10.38
Rozs okt.	—	—	8.96
Zab májusra	—	—	—.—
Zab okt.	—	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	—	6.85
Tengeri jul.	—	—	6.69

—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1908. szept 29.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	—	82.75
Magyar földtelherment. kötvény 4. sz.			93.50
Horvát-szlavon földtelherment. kötvény			94.50
Magyar nyeremény sorsjegy kölcsön			186.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön			145.—
Osztrák járadék papirban	—	—	97.25
Osztrák járadék ezüstben	—	—	99.—
Osztrák járadék aranyban	—	—	116.50
Osztrák korona járadék	—	—	97.50
1860. osztr. államsorsjegyek	—	—	150.25
Osztrák magyar bankrészvény	—	—	1730.—
Magyar hitelbank-részvény	—	—	748.—
Osztrák hitelbank-részvény	—	—	631.50
Magyar hitelrészvény	—	—	689.50
London vista	—	—	240.—
Páris vista	—	—	95.50
20 márkás aróny	—	—	23.51
20 frankos (Napoleonder)	—	—	19.09
Német birodalmi márka		—	117.62

A szerkesztésért felelős
Dr. VUOSKICS GYULA.

!!! Idei akácz méz !!!

NAPONTA friss tea-vaj ::

NAPONTA frissen pörkölt kávék

NAPONTA legizletesebb francia baj

csemegeszőlő szétküldés.

BORNYOMÓ ZSÁKOK,

ÜRMÖSÁGYHOZ szükséges anyagok. Nemkülönben tiszta és friss füszeràruk a legelőnyösebben beszerezhetők

MEZEY JÁNOS ÉS TÁRSA

füszer és csemege üzletében Szent László-tér nagyváradi takarékpénztári épület. Telefon 249.

! Friss töltésü ásványvizek. !

Kevéssé használt

irodai rács pénztárasztallal, továbbá két vasajtó és egy vasablak eladó. Bővebbet »Magyar bank« részvénytársaságnál.

Szüretre

tüzijátékok, raketták és görögtüz nagy- () ban és kicsinyben kaphatók. ()

BORNYOMÓ ZSÁKOK

és ürmöshöz való szerek.

Továbbá ajánlom mindennemü faj-kávéimat ugy nyersen, mint pörkölve. A nap bármely szakában friss pörkölés, továbbá a marokkói császárságból darált kávémat kilónként 1 frt. 68 kr.-ért. Friss idei főzelékek s déli gyümölcsök s a mai naptól Kugler (Gebraud) mignon süteményei, czukokái, csokoládé és teakenyerei kaphatók : : :

KÁDÁR JANOS füszer és csemege üzletében.

Közgazdasági Bank Részvénytársaság Nagyváradon.

Belépési felhívás.

A Közgazdasági Bank Részvénytársaság (Teleky-utcza 10) üzlet helyiségében **1 koronás** szövetkezetet alakit.

»Közgazdasági Koronás Takarék és Hitel szövetkezet« cimmel, október hó 1-től kezdődő 3 évi időtartamra.

A beiratások üzletrészenkint 20 fillér beiratási dij lefizetése mellett a Közgazdasági Bank részvénytársaság (Teleky-u. 10) üzlethelyiségében és a körözött aláirási iveken eszközölhetők.

A heti egykoronás üzletrészek beszedését minden helybeli szövetkezeti-tag lakására küldött óvadékkal biró pénzbeszeidő, szolga eszközli. A vidéki szövetkezeti tagok befizetéseket a postatakarék pénztári utján portó mentesen teljesithetik,

Közgazdasági Bank R.-T.

A NAGYSZEBENI ÁLTALÁNOS TAKARÉKPÉNZTÁR JELZÁLOGKÖLCSÖNEI.

A Nagyszebeni Általános Takarékpénztár (Nagyszeben) ad félévi tőkét és kamatokat magukban foglaló egyenlő részletekben teljesen törleszthető jelzálogkölcsönöket és pedig 10, 15, 18, 23, 25, 27½, 32, 35, 40, 41, 44 ½, 50 évi törlesztésre.

Kölcsönkérvényeket elfogad: BREITENSTEIN és FRIEDLÄNDER Teleky-utca 40. sz. ki egyszersmind bővebb felvilágositást is nyujt.

170

Jony Lajos margittai kir. bir. végrehajtótól.

613—1908. sz. v. h. t.

Arverési hirdetmény.

Közhirré teszem, hogy a szegedi kir. törvényszék 12784—908 számu végrehajtást rendelő és a margittai kir. járásbiróságnak 1908 V. 207—3. számu kiküldő végzése folytán dr: Engel Mór ügyvéd által képviselt Reich Mór és fia szegedi cég végrehajtató javára Vámosláz községben az 1908 év julius hó 11 napján 33 kor. 49 fill. tőke és járulékai erejéig alapfoglalt és felülfoglalt ingóságokat: 1415 korona becsértékü lovakat kocsit és butornemüeket Vámosláz községben végrehajtástszenvedőnek lakásán az 1908 év október hó 10 napjának délután 2 órakor nyilvános birói árverésen elárverelem.

Margittán 1908. év szeptember hó 18 napján.

Jóny Lajos,
kir. bir. végrehajtó.

Fülöp István Európa szállodája.

Nagyvárad legkellemesebb látogatott, szórakozó helye Most nyilott meg az Európa remek herthelyisége. Kitünő egészséges hegyi levegő. Villamos megállóhely Telefon. Naponta pompás cigányzene. A vendéglős saját termésü, kitünő borainal, finom Dréher sörrel szolgál a közönségnek. Elsőrendü konyha. A szoba árak igen mérsékeltek. Az előkelően berendezett szállodát és a gyönyörü kerthelyiséget ajánljuk a közönség figyelmébe.

Tüzifát

legolcsóbb napi árakon házakhoz :: szállitanak ::

Weiszberger és Társa

tüzifa kereskedők.

Megrendelő iroda: Stein Lajos Nagyvárad, Fő-utca Nyiri ház

Fatelep: Várad-Velence. — Telefon: 688.

Nagyvárad város tiszti főorvosától.

Hirdetmény.

A nagyméltóságu m. kir. Belügyminiszter ur 111000—1907 számu körrendelete és a városi tanács 1390—1908 szám alatt hozott véghatározata alapján felhivom mindazokat, a kik a netalán fellépő kolera járvány tartama alatt, a városi colera járvány kórházban 6 korona napidij és élelmezés mellett, mint ápolók és ápolónők, továbbá 5 korona napidij mellet mint fertőtlenitők alkalmaztatni óhajtják magukat, miszerint ebbeli szándékukat hivatalos helyiségemben (Rendőrség, földszint 32 szoba) mindenkor délelőtt 8—10 óráig bejelentsék.

Dr. Baróthy Ákos,
tiszti főorvos.

Legjobbak a Moskovits czipők.

24 Kossuth-utcza 5.

KÉSZIT:

Mindennemü vasszerkezeteket, vashidakat, vasszerkezetü viztornyokat, viztartányokat, — csigalépcsőzetet, üvegtetőket, vasablakokat, modern vasrácsozatokat, különleges takaréktüzhelyeket.

Géperőre berendezett vasszerkezet, épület, mülakatos, sajtoló és csavargyártó telep

HRAZDIL EMIL Nagyvárad, Rózsa-u. Saját-ház.

Mindennemü lakatos árukban nagy raktár. Vidéki szállitásokra berendezkedve. — Tanulók felvétetnek.

KÉSZIT:

M. kir. szab. ablak szellőztetőt, szab. önmüködő ajtócsukót. Padlásvilágitó és szellőztetőket. Fa és acélredőnyöket napellenzőket, vas és réz portálékat, mindennemü lakatos áruk gyártója.

Flegman Ármin
NAGYVÁRAD, BÉMER-TÉR

tisztelettel értesiti a n. é. hölgyközönséget, hogy női divat- és confectio-üzletét

angol és francia

ruha-vállalattal

kibővitette; mérték utáni toilleteket a legegyszerübbtől a legdiszesebbig mérsékelt, szolid árban készit, továbbá, hogy a közelgő idény ujdonságai

kész női felöltőkben, szövetekben és diszekben

dus választékban már raktáron vannak.

Megérkeztek az összes őszi és téli ujdonságok

Ifj. Kohn Sámuel Bémer-téri nagy áruházába,

minden cikkben, őszi és téli modell-felöltők, angol és skót kostüm-szövetek, blouse-selymek, szőrme-collior blouseok és szoknyák igen nagy választékban és rendkivül jutányos árban árusittatnak.

A legelegánsabb és legjobb kivitelű

angol kosztümök, francia ruhák, őszi és téli

peluche és szőrme felöltők, ez évben ismét megnagyobbitott saját mütermeimben szintén rendkivül jutányos árban vállaltatnak el. Müvezető főszabász: BÖHM. J. ur, az ÁRVAY JÁNOS és TSA budapesti cs. és kir. udvari szállitó cég volt főszabásza.

Ifj. Kohn Sámuel Bémer-tér.

Nyomatott a Szent László-nyomdában, Nagyváradon.